

PRIM MINISTRU

Biroul permanent al Senatului

Bp. 331 / 24.8.2023

Biroul permanent al Senatului

L. 433 / 24.8.2023

Domnule președinte,

În conformitate cu prevederile art. 111 alin. (1) din Constituție și în temeiul art. 25 lit. (b) din *Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 57/2019 privind Codul Administrativ*, Guvernul României formulează următorul

PUNCT DE VEDERE

referitor la *propunerea legislativă pentru modificarea și completarea Legii nr. 31/1990 privind societățile*, inițiată de domnul deputat PNL Sebastian – Ioan Burduja împreună cu un grup de deputați PNL (**Bp. 331/2023**).

I. Principalele reglementări

Inițiativa legislativă are ca obiect de reglementare modificarea și completarea *Legii nr. 31/1990 privind societățile, republicată, cu modificările și completările ulterioare*, în sensul instituirii posibilității ca adunările generale ale asociaților¹ (AGA) să fie organizate online, pentru toate tipurile de societăți reglementate de lege, fiind incluse o serie de condiții ce trebuie respectate în vederea organizării AGA în această modalitate.

¹ În prezentul document, referirile la "*asociat*" au un înțeles larg, fiind inclus și termenul "*acționar*".

II. Observații și propuneri

1. În anul 2020, în perioada stării de urgență instituită pe teritoriul României², Guvernul României a inițiat un proiect de ordonanță de urgență, devenit *Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 62/2020 pentru adoptarea unor măsuri în domeniul societăților*, în vederea desfășurării reuniunilor organelor statutare, pentru a permite societăților să organizeze adunările generale ale asociațiilor în format online. Această măsură a fost justificată de o serie de aspecte: (i) după instituirea stării de urgență, au fost emise³ mai multe ordonanțe militare, care au impus, gradual, măsuri de limitare a circulației persoanelor, de distanțare socială și de restrângere a condițiilor în care se pot derula acțiuni ce presupun reunirea unor grupuri de persoane; (ii) în mod uzual, în perioada martie-mai sunt convocate și desfășurate adunările generale ordinare ale asociațiilor, pentru a decide asupra unor aspecte esențiale pentru funcționarea societăților, adunări ce nu puteau fi ținute în format fizic fără a încălca ordonanțele militare în vigoare la acel moment; (iii) statul are obligația de a lua măsuri pentru asigurarea sănătății publice a populației și, în același timp, de a asigura condițiile de manifestare a libertății economice și de a veghea la dezvoltarea economiei românești.

Astfel, prin *Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 62/2020*, a fost instituită posibilitatea de a organiza AGA în format online, fiind reglementate o serie de prevederi care să asigure protecția asociațiilor, dintre care enumerăm: convocarea adunărilor, punerea la dispoziția asociațiilor a informațiilor și documentelor vizând problemele incluse pe ordinea de zi, condițiile tehnice necesare ce trebuie îndeplinite de mijloacele electronice de comunicare utilizate, cerințe privind asigurarea votului secret etc.

Având în vedere implicațiile pe care astfel de soluții legislative le au asupra funcționării societăților, la momentul elaborării proiectului actului normativ ce a devenit *Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 62/2020*, a fost organizat un proces de consultare, în cadrul căruia au fost formulate observații și propuneri de către structuri reprezentative ale mediului de afaceri, societăți listate, operatori de piață reglementată, structuri asociative

² prin *Decretul Președintelui României nr. 195/16.03.2020 privind instituirea stării de urgență pe teritoriul României* și prelungită prin *Decretul Președintelui României nr. 240/15.04.2020 privind prelungirea stării de urgență pe teritoriul României*

³ în baza art. 24 din *Ordonanța de urgență a Guvernului privind regimul stării de asediu și regimul stării de urgență, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 453/2004, cu modificările și completările ulterioare*.

ale investitorilor pe piața de capital, case de avocatură, asociații profesionale, profesori și doctrinari ai dreptului societar. Deși au fost exprimate opinii pozitive în legătură cu proiectul de ordonanță de urgență, au fost primite și multe observații negative, în sensul în care societățile listate ar trebui excluse din sfera de reglementare a actului normativ, ar trebui prevăzute mai multe protecții pentru asociați, în vederea asigurării respectării drepturilor acestora, au fost exprimate rezerve serioase cu privire la posibilitatea de a asigura confidențialitatea votului secret etc.

Așadar, soluțiile legislative conturate în *Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 62/2020* au reprezentat rezultatul unei consultări care, chiar dacă a fost realizată în regim de urgență, a scos la iveală atât posibilele efecte benefice ale reglementării propuse, cât și eventuale efecte negative.

De aceea, având în vedere că, prin inițiativa legislativă, măsurile care, într-o anumită limită, au făcut obiectul *Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 62/2020* urmează să dobândească un caracter permanent, apreciem că este necesară o reflectare aprofundată asupra soluțiilor propuse, ținând cont, în același timp, de scopul benefic pe care le-ar putea avea acestea prin raportare la funcționarea societăților.

2. În procesul elaborării punctului de vedere cu privire la propunerea legislativă, a fost avută în vedere legislația din alte state membre ale Uniunii Europene (Germania⁴, Spania⁵, Austria⁶, Belgia⁷, Franța⁸, Luxemburg⁹ sau proiecte de modificare a acesteia (Olanda¹⁰), precum și două rapoarte având în atenție această temă, unul întocmit de către o comisie informală de experți a Comisiei Europene¹¹ (*Raportul ICLEG*) și

⁴[https://dip.bundestag.de/vorgang/gesetz-zur-elnf%C3%BChrung-virtueller-hauptversammlungen-von-aktiengesellschaften-und-%C3%A4nderung-](https://dip.bundestag.de/vorgang/gesetz-zur-elnf%C3%BChrung-virtueller-hauptversammlungen-von-aktiengesellschaften-und-%C3%A4nderung-enossenschafts/287569?term=1738&f.wahlperiode=20&f.metatyp=Gesetze&rows=25&pos=1)

[enossenschafts/287569?term=1738&f.wahlperiode=20&f.metatyp=Gesetze&rows=25&pos=1](https://dip.bundestag.de/vorgang/gesetz-zur-elnf%C3%BChrung-virtueller-hauptversammlungen-von-aktiengesellschaften-und-%C3%A4nderung-enossenschafts/287569?term=1738&f.wahlperiode=20&f.metatyp=Gesetze&rows=25&pos=1)
⁵ BOE-A-2021-5773 Law 5/2021, of April 12, which modifies the revised text of the Capital Companies Law, approved by Royal Legislative Decree 1/2010, of July 2, and other financial regulations, with regard to the promotion of the long-term involvement of shareholders in listed companies

⁶ <https://www.parlament.gv.at/gegenstand/XXVII/ME/271>

⁷ LOI WET (fgov.be)

⁸ Chapitre III: Des sociétés à responsabilité limitée. (Articles R223-1 à R223-36) Légifrance (legifrance.gouv.fr)

⁹ Loi du 23 septembre 2020 portant des mesures concernant la tenue de réunions dans les sociétés et dans les autres personnes morales. Legilux (public.lu)

¹⁰ <https://www.internetconsultatie.nl/digiava/b1>

¹¹ [https://commission.europa.eu/system/files/2022-](https://commission.europa.eu/system/files/2022-10/report_on_virtual_shareholder_meetings_and_efficient_shareholder_communication.pdf)

[10/report_on_virtual_shareholder_meetings_and_efficient_shareholder_communication.pdf](https://commission.europa.eu/system/files/2022-10/report_on_virtual_shareholder_meetings_and_efficient_shareholder_communication.pdf), publicat în luna august 2022.

altul elaborat de către o organizație non-guvernamentală de la nivel european ce are drept scop protejarea investitorilor și a utilizatorilor de servicii financiare¹² (*Raportul Better Finance*). De asemenea, am avut în vedere și un document de lucru al Comisiei Europene vizând Acțiunea 12 din *Planul Uniunea Piețelor de Capital - Posibile bariere naționale asupra utilizării noilor tehnologii digitale în interacțiunea dintre investitori, intermediari și emitenți*¹³ (Documentul de lucru al COM).

Astfel cum reiese din Raportul ICLEG, mai sus citat, în perioada pre-pandemică, în majoritatea statelor membre care au răspuns chestionarului în vederea elaborării raportului era reglementată organizarea AGA în format fizic sau hibrid (atât fizic, cât și online), cel puțin în cazul societăților listate. Spre exemplu, în Olanda, încă din 2007 era prevăzută posibilitatea de a organiza AGA în format hibrid, cu respectarea anumitor condiții¹⁴, în Portugalia formatul exclusiv online putea fi utilizat dacă nu exista o prevedere contrară în actul constitutiv¹⁵, pe când în Finlanda adunările generale ale asociațiilor puteau fi organizate exclusiv online doar dacă era atinsă unanimitatea asociațiilor sub acest aspect¹⁶. În perioada pandemică, majoritatea statelor membre, inclusiv România, astfel cum am arătat mai sus, au adoptat legi pentru prevederea posibilității (sau chiar a obligației, în cazul Lituaniei¹⁷) de a organiza AGA în format hibrid sau online, chiar dacă actul constitutiv al societății nu includea această opțiune¹⁸. În continuare, anumite state membre au decis să reglementeze această posibilitate permanent (e.g., Germania, Spania, Austria).

3. Având în vedere importanța unei astfel de reglementări asupra funcționării societăților, în vederea identificării unor soluții care să respecte echilibrul dintre asociați și organele de conducere a societății, am extras în cele ce urmează câteva dintre aspectele avantajoase și dezavantajoase ale organizării AGA în format exclusiv online.

Raportul a fost elaborat pe baza răspunsurilor la un chestionar din partea următoarelor state membre: Austria, Danemarca, Franța, Germania, Irlanda, Italia, Lituania, Luxemburg, Olanda, Norvegia, Polonia, Spania.

¹² The Future of General Shareholder Meetings; a BETTER FINANCE - DSW Study on the 2020 Virtual Shareholder Meetings in the EU - BETTER FINANCE, publicat în 15 decembrie 2020.

¹³ https://commission.europa.eu/system/files/2023-01/SWD_2022_447_F1_STAFF_WORKING_PAPER_EN_V3_P1_2467629%20%283%29.PDF, publicat în 21 decembrie 2022.

¹⁴ Documentul de lucru al COM, p. 10, nota de subsol 45.

¹⁵ Raportul Better Finance, p. 5.

¹⁶ Raportul Better Finance, p. 5.

¹⁷ Digitalisation and corporate governance en OECD, p. 9.

¹⁸ Printre altele: Austria, Franța, Germania, Italia, Luxemburg, Olanda. Raportul Better Finance, pp. 8-9.

În ceea ce privește avantajele¹⁹ organizării AGA în format exclusiv online, enumerăm:

- costuri mai mici decât în cazul organizării AGA în format fizic sau hibrid (atât din punctul de vedere economic, cât și al consumului de timp);
- crearea cadrului pentru participarea unui număr mai mare de asociați, inclusiv dintre cei din alte state;
- impact mai mic asupra mediului;
- posibila creștere a calității răspunsurilor organelor de conducere a societății, în cazul în care întrebările asociaților sunt adresate în scris, înainte de adunarea generală;
- durata mai redusă a adunării generale, prin raportare la una organizată fizic;
- în cazul în care desfășurarea AGA este înregistrată, asociații au opțiunea de a o urmări (din nou), oricând după finalizarea acesteia.

Dezavantajele²⁰ organizării AGA în format exclusiv online sunt următoarele:

- riscul de a afecta exercitarea drepturilor asociaților, inclusiv din perspectiva răspunderii pe care organele de conducere o au față de asociați²¹, spre exemplu, prin omisiunea de a răspunde la anumite întrebări;
- posibile probleme tehnice ce ar duce la întreruperi ale comunicării între organele de conducere a societății și asociați, cu riscul ca hotărârile adunării să fie atacate din aceste cauze²²;
- potențiale probleme în sistemul de votare sau chiar manipularea voturilor²³;
- acces restricționat pentru asociații care nu dispun de conexiune la internet sau care au o conexiune deficitară, care nu au adresă de e-mail ori nu dispun de cunoștințele tehnice necesare pentru conectarea la aplicația utilizată;
- posibile probleme din perspectiva legislației privind protecția datelor cu caracter personal.

¹⁹ Raportul Better Finance, nr. 15, p. 25

²⁰ Raportul Better Finance, nr. 18, p. 24

²¹ SWD 2022 447_F1_STAFF WORKING PAPER_EN_V3_P1_2467629 (3).PDF (europa.eu)SWD 2022 447 F1 STAFF WORKING PAPER_EN_V3_P1_2467629 (3).PDF (europa.eu), pp. 10-11

²² Pentru o potențială soluție în această situație, a se vedea punctul 5.E. din prezentul document

²³ SWD 2022 447 F1 STAFF WORKING PAPER_EN_V3_P1_2467629 (3).PDF (europa.eu), p. 10, nota de subsol 48.

4. Cu privire la includerea sau nu în sfera de aplicare a societăților aflate sub incidența *Legii nr. 24/2017 privind emitenții de instrumente financiare și operațiuni de piață, republicată, cu modificările și completările ulterioare*, având în vedere că propunerea vizează modificarea regimului general al societăților, aplicabil inclusiv companiilor aflate sub incidența *Legii nr. 24/2017*, este necesar să fie stabilită sfera de aplicare a acestor propuneri de modificări.

În cadrul consultării publice desfășurate în contextul elaborării *Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 62/2020*, Autoritatea de Supraveghere Financiară (ASF) a transmis Ministerului Justiției că nu este oportună includerea societăților aflate sub incidența *Legii nr. 24/2017* în sfera de aplicare a respectivei ordonanțe de urgență, având în vedere că ASF deja emisese *Regulamentul nr. 5/2020 pentru adoptarea unor măsuri referitoare la desfășurarea adunărilor generale ale emitenților pe perioada existenței stării de urgență generate de COVID-19*²⁴. De asemenea, anumiți emitenți și structuri asociative ale investitorilor pe piața de capital au transmis Ministerului Justiției că nu ar trebui să fie incluși în domeniul de aplicare a *Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 62/2020*²⁵.

Semnalăm, totodată, că pentru acest domeniu există deja un cadru legal la nivelul Uniunii Europene, inclusiv de directă aplicare, *Directiva 2007/36/CE din 11 iulie 2007 privind exercitarea anumitor drepturi ale acționarilor în cadrul societăților cotate la bursă*²⁶, respectiv *Regulamentul de punere în aplicare (UE) 2018/1212 din 3 septembrie 2018 de stabilire a cerințelor minime de punere în aplicare a Directivei 2007/36/CE a Parlamentului European și a Consiliului în ceea ce privește identificarea acționarilor, transmiterea de informații și facilitarea exercitării drepturilor acționarilor*²⁷, primul instrument unional fiind transpus prin *Legea nr. 24/2017*, anterior citată, și detaliat prin *Regulamentul ASF nr. 5/2018 (Secțiunea a 5-a - Dispoziții speciale privind exercitarea anumitor drepturi ale acționarilor, precum și implicarea pe termen lung a acestora în cadrul emitenților ale căror acțiuni sunt admise la tranzacționare pe o piață reglementată*, art. 183-210).

Actul normativ terțiar citat, emis de ASF, face referire (la art. 183¹) și la aplicarea directă a *Regulamentului (UE) 2018/1212*, care include anexe

²⁴ Aplicabilitatea prevederilor Regulamentului nr. 5/2020 a fost limitată la perioada existenței stării de urgență pe teritoriul României.

²⁵ Bursa de Valori București, SIF Moldova, Asociația Investitorilor pe Piața de Capital.

²⁶ Publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene L 184 din 14 iulie 2007.

²⁷ publicat în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene L 223 din 4 septembrie 2018.

ce detaliază conținutul convocatorului AGA (e.g. informații privind condițiile de participare la distanță, informații privind termenele de exercitare a altor drepturi de către acționari ș.a.). Notăm că, spre exemplu, în legislația din Germania, nu este făcută distincție între societățile listate și cele nelistate, prevederile privind organizarea AGA în format exclusiv online fiind aplicabile ambelor tipuri de societăți, însă, în privința României, este necesară o evaluare a oportunității includerii societăților listate de către autoritatea competentă în acest domeniu, respectiv ASF. Aceeași instituție este în măsură să analizeze dacă specificul pieței de capital impune garanții suplimentare/diferite, care să facă obiectul unei norme speciale aplicabile categoriilor de societăți a căror funcționare se află, din perspectiva reglementării și monitorizării, în competența ASF.

5. În ceea ce privește necesitatea includerii în actul constitutiv a posibilității de a organiza AGA în format online și clarificarea privind formatul hibrid, la art. 125¹ alin. (2) și la art. 195¹ alin. (2) din *Legea nr. 31/1990*, astfel cum este propus a fi modificată prin inițiativa legislativă, se prevede că asociații/acționarii pot participa la AGA online "*dacă societatea o permite*".

Considerăm că această sintagmă poate conduce la ideea că ar fi necesară modificarea actului constitutiv al societății în vederea permiterii desfășurării AGA în format online. Însă, și o altă interpretare ar putea fi valabilă, respectiv că nu este necesară modificarea actului constitutiv al societății, fiind suficientă doar convocarea în acest mod a AGA, prin decizia organelor de conducere a societății.

De aceea, pentru previzibilitatea și claritatea normei, considerăm că este necesară reglementarea expresă a necesității modificării actului constitutiv al societății în sensul includerii posibilității organizării AGA în format exclusiv online.

Mai mult, este necesar ca hotărârea AGA de modificare a actului constitutiv pentru includerea unei noi modalități de organizare a AGA să fie adoptată cu o majoritate calificată (e.g., Spania²⁸). În susținere, prezentăm, în cele ce urmează, o serie de argumente:

- asociații au ocazia de a vota cu privire la includerea în actul constitutiv a posibilității de a fi organizată AGA în sistem exclusiv online,

²⁸ Legea ES: Art. 182 1. The amendment to the statutes authorising the convening of exclusively telematic meetings must be approved by members representing at least two thirds of the capital present or represented at the meeting.

iar dacă majoritatea (calificată) decide împotriva acestei includeri, societatea nu poate organiza adunări ale asociaților într-un astfel de format;

- introducerea acestei posibilități prin modificarea actului constitutiv, nu doar prin efectul legii, asigură informarea asociaților, precum și asumarea și acceptarea de către aceștia (fie prin vot, fie în calitate de minoritate la vot) a acestei posibilități, având în vedere că percepția asociaților poate fi în sensul deteriorării exercitării drepturilor lor;

- această măsură de siguranță a fost prevăzută și în statele membre care au decis să reglementeze posibilitatea de a organiza AGA în format exclusiv online (e.g., Spania, Germania, Danemarca).

În acest context, în opinia noastră, este util de analizat oportunitatea introducerii unei prevederi similare celei din legislația germană, privind limitarea dreptului organelor de conducere de organizare a AGA în format exclusiv online la o perioadă de 5 ani de la data introducerii acestei posibilități în actul constitutiv. În acest mod, asociații ar limita temporal posibilitatea organelor de conducere de organizare a AGA în format exclusiv online, în vederea evaluării utilității acesteia, precum și a efectelor produse, fie ele pozitive sau negative.

Totodată, apreciem că ar trebui clarificată norma propusă din perspectiva posibilității organizării AGA în format hibrid (atât fizic, cât și online), argumentele de mai sus fiind valabile pentru includerea în actul constitutiv și a acestei modalități de a organiza adunarea generală a asociaților. În opinia noastră, forma actuală²⁹ a art. 125' alin. (1) și a art.195¹ alin. (1) din *Legea nr. 31/1990*, propuse a fi modificate nu este suficient de clară, putând fi interpretată în sensul în care adunările generale pot fi ținute ori fizic ori online, fără posibilitate de a fi organizate în sistem hibrid.

De altfel, notăm că, potrivit unor statistici³⁰, formatul hibrid este susținut de către asociați în defavoarea celui exclusiv online, întrucât permite îmbinarea celor două modalități de organizare a AGA, fiecare dintre asociați decizând dacă participă fizic sau online. De asemenea, apreciem că ar fi necesară reglementarea posibilității ca asociații să solicite desfășurarea AGA în format hibrid, în cazul în care organele de conducere

²⁹ art. 125 alin. (1): Acționarii, în persoană sau reprezentanți, pot fi prezenți, participa și vota fizic sau online în cadrul adunărilor generale. Art. 195' alin. (1): Asociații, în persoană sau reprezentanți, pot fi prezenți, participa și vota fizic sau online în cadrul adunărilor generale.

³⁰ Raportul Better Finance, pp. 26-28.

au decis organizarea adunării generale a asociațiilor în format exclusiv online³¹.

6. Considerăm că este necesar să fie reglementate expres anumite aspecte vizând convocarea AGA, cum ar fi: în cazul în care organele de conducere a societății decid organizarea AGA în format exclusiv online sau hibrid, convocarea urmează a fi realizată fie prin mijloacele deja consacrate, fie prin mijloace de comunicare la distanță, care asigură transmiterea textului (a se vedea, spre exemplu, art. 1 alin. (1) din *Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 62/2020*, fie prin modalitățile prevăzute la art. 117 alin. (3)³² din *Legea nr. 31/1990*, fie prin orice mijloace de comunicare la distanță, care asigură transmiterea textului, cu condiția ca fiecare acționar/asociat să comunice/să fi comunicat în scris administratorilor/consiliului de administrație/directoratului adresa poștală sau, după caz, cea de poștă electronică, numărul de telefax ori alte coordonate la care poate primi corespondența cu societatea. Pot fi folosite în acest scop și adresele acționarilor/asociaților înscrise în registrul acționarilor/asociaților, sub condiția ca acționarii/asociații să fi confirmat că aceste adrese pot fi utilizate pentru convocarea AGA). De asemenea, ar fi utilă publicarea convocării pe pagina de internet a societății, dacă aceasta deține o astfel de pagină³³.

În cadrul convocatorului, organele de conducere ar trebui să precizeze modalitatea de desfășurare a AGA fizic, exclusiv online sau hibrid și, în ultimele două cazuri, cerințele tehnice pentru participarea la aceasta³⁴ (spre exemplu, necesitatea de a instala o anumită aplicație, de a crea un cont etc), similar prevederii din *Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 62/2020*: "*organul statutar care are competența de a convoca adunarea generală va indica în convocator toate informațiile referitoare la data și ora adunării, formele de participare și modul de desfășurare a adunării generale și de acces al acționarilor/asociaților la aceasta, locul unde se transmit procurile, precum și modalitățile de exercitare a dreptului de vot*"³⁵.

³¹ spre exemplu, în cazul în care administratorii au decis organizarea AGA în format exclusiv online, la solicitarea unei părți din numărul total de asociați, transmisă până la o anumită dată înainte de data stabilită pentru adunare (cut-off date), administratorii vor face demersurile necesare pentru organizarea AGA în format hibrid.

³² Convocarea se publică în Monitorul Oficial al României, Partea a IV-a, și în unul dintre ziarele de largă răspândire din localitatea în care se află sediul societății sau din cea mai apropiată localitate.

³³ Art. 1 alin. (2) din *Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 62/2020*

³⁴ În același sens, a se vedea Raportul ICLEG, p. 11

³⁵ Art. 3 alin. (2) din *Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 62/2020*

7. Pornind de la un exemplu întâlnit în practica societăților din Germania din perioada pandemică, în care acționarii majoritari în cadrul unor societăți listate au obligat acționarii minoritari să își vândă acțiunile³⁶ (în limba engleză, squeeze-out), considerăm că ar fi utilă analizarea oportunității introducerii unor limitări prin raportare la deciziile ce pot fi luate în cadrul unei AGA desfășurate în format exclusiv online, prin raportare la importanța acestora asupra funcționării societății sau chiar a existenței sale (e.g., schimbarea formei juridice a societății, fuziunea cu alte societăți, inclusiv transfrontalieră, divizarea societății, inclusiv transfrontalieră sau transformarea transfrontalieră³⁷, dizolvarea anticipată a societății). În cazul în care se optează pentru această soluție, trebuie să se aibă în vedere și sfera de aplicare (luând în considerare că, pentru societățile listate, instrumentele de drept unional instituie o obligație generală de facilitare a participării acționarilor la AGA).

8. Având în vedere că modalitatea în care va fi organizată adunarea generală a asociaților va fi decisă de către organele de conducere a societății (cu eventuala limitare menționată mai sus privind posibilitatea asociaților de a solicita organizarea în format hibrid), apreciem că este necesară o reglementare riguroasă din perspectiva asigurării respectării drepturilor asociaților³⁸, în special ținând cont de statisticile disponibile privind adunările asociaților organizate în perioada pandemică³⁹, percepția fiind, în anumite cazuri, de reducere a exercitării drepturilor asociaților în cazul desfășurării AGA în format exclusiv online⁴⁰. De altfel, dezideratul este ca asociații să se bucure de aceleași drepturi pe care le pot exercita în cadrul unei AGA în format fizic⁴¹.

9. În ceea ce privește dreptul de a fi informat, acest drept ar cuprinde dreptul de a accesa toate informațiile și toate documentele vizând problemele înscrise pe ordinea de azi a adunării generale, prin modalitățile

³⁶ Raportul Better Finance, p. 22.

³⁷ Cadrul legal pentru divizarea și transformarea transfrontalieră va fi creat prin intrarea în vigoare a proiectului de lege pentru modificarea și completarea Legii societăților nr. 31/1990, precum și a Legii nr. 265/2022 privind registrul comerțului și pentru modificarea și completarea altor acte normative cu incidență asupra înregistrării în registrul comerțului (proiectul a fost adoptat de Camera Deputaților, în calitate de cameră decizională, în data de 28 iunie 2023 și transmis spre promulgare Președintelui României în data de 30 iunie 2023).

³⁸ Raportul Better Finance, p. 29.

³⁹ Raportul Better Finance, pp. 10-12, p. 15

⁴⁰ Raportul ICLEG, p. 14.

⁴¹ Raportul ICLEG, pp. 11-12.

stabilite în actul constitutiv și menționate în convocator (e.g., publicare pe pagina de internet a societății, transmitere prin poștă electronică), cu posibilitatea de a solicita comunicarea unor copii prin poștă sau curier, pe cheltuiala societății⁴².

10. În cazul dreptului de a desemna un reprezentant, în opinia noastră, ar trebui făcută distincție între societățile listate și cele nelistate, în funcție de opțiunea includerii sau nu a acestora în sfera de aplicare a modificărilor propuse prin inițiativa legislativă.

Așadar, în ceea ce privește societățile listate, sunt relevante dispozițiile art. 93-109⁴³ din *Legea nr. 24/2017*, care transpun prevederile *Directivei (UE) 2017/828 a Parlamentului European și a Consiliului din 17 mai 2017 de modificare a Directivei 2007/36/CE în ceea ce privește încurajarea implicării pe termen lung a acționarilor*, fiind reglementate "condițiile pentru exercitarea anumitor drepturi ale acționarilor, aferente acțiunilor cu drept de vot, în cadrul adunărilor generale ale emitenților constituiți potrivit Legii nr. 31/1990, care au sediul social pe teritoriul României și ale căror acțiuni sunt admise la tranzacționare pe o piață reglementată situată sau care funcționează într-un stat membru, precum și cerințele specifice pentru a încuraja implicarea acționarilor, în special pe termen lung"⁴⁴.

Referitor la societățile nelistate, apreciem că ar putea fi valorificată soluția identificată în procesul elaborării *Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 62/2020*, respectiv transmiterea procurii în original sau depunerea acesteia la locul indicat în convocare, prin scrisoare recomandată sau servicii de poștă ori curier ori prin poșta electronică în situația procurilor semnate cu semnătură electronică extinsă, astfel încât să fie primite de societate până la data ținerii ședinței⁴⁵.

11. În ceea ce privește dreptul de a comunica în cadrul adunării generale, adițional față de asigurarea transmisiunii audio și video în timp real a adunării generale pentru toți participanții și a comunicării bidirecționale în timp real, care permite acționarilor sau asociaților să se

⁴² Art. 2 alin. (1) și (2) din *Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 62/2020*.

⁴³ Apreciam că dispozițiile vizând identificarea acționarilor și cele privind lanțul de intermediari sunt relevante din perspectiva exemplelor întâlnite în practica altor state membre (e.g., în Spania, un intermediar din lanț a transmis alte instrucțiuni de vot decât cele comunicate de către acționar Raportul Better Finance, p. 25).

⁴⁴ Art. 93 alin. (1) din *Legea nr. 24/2017*

⁴⁵ Art. 5 alin. (4) din *Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 62/2020*.

adreseze de la distanță adunării generale⁴⁶, apreciem că ar fi necesare garanții suplimentare pentru respectarea acestui drept al asociaților, precum:

- transmisiunea audio-video și comunicarea bidirecțională sunt asigurate pe toată durata desfășurării AGA, inclusiv înainte și în timpul votării (similar adunărilor generale organizate în format fizic);

- amânarea pe o durată limitată a adunării, în cazul în care există probleme tehnice și comunicarea este întreruptă⁴⁷ ori, cel puțin, rezumarea discuțiilor avute până la momentul votării și acordarea cuvântului, în cazul în care asociații au probleme tehnice succesive;

- componentă a dreptului de a comunica o reprezintă adresarea de întrebări în cadrul adunării generale (corespondentă și dreptului de a fi informat, în cazul întrebărilor adresate de către ceilalți asociați), care, în opinia noastră, ar trebui să fie mai bine conturată - e.g., obligarea societății de a publica toate întrebările primite înainte și în cursul AGA pentru a evita situația în care organele de conducere a societății selectează întrebările la care răspund⁴⁸.

12. O componentă a dreptului de a vota o reprezintă identificarea corespunzătoare a asociatului, soluțiile existente în statele membre fiind variate⁴⁹ - în anumite jurisdicții, identificarea este realizată pe baza unui cod individual de acces trimis asociatului de către un furnizor de servicii specializat (e.g., Austria, Franța⁵⁰), în alte state este utilizată metoda dublei autentificări, riscul aparținând asociatului, în cazul în care o altă persoană se autentifică (e.g., Lituania, Norvegia), iar în altele a început să fie utilizată, la nivel experimental, tehnologia blockchain (e.g., Spania⁵¹). Prin urmare, apreciem că este necesară prevederea unor cerințe minime ce ar trebui îndeplinite de metoda de identificare aleasă⁵² (e.g., să fie nediscriminatorii - în Franța, au fost raportate probleme cu identificarea

⁴⁶ Art. 125¹ alin. (2) lit. a) și b) și art. 195¹ alin. (2) lit. a) și b) din *Legea nr. 31/1990* propus a fi modificată.

⁴⁷ Credem că aceasta ar trebui să fie soluția și în cazul în care comunicarea este întreruptă în momentul stabilirii cvorumului

⁴⁸ <https://www.oecd.org/corporate/ca/Background-note-Asia-roundtable-digitalisation-and-corporate-governance.pdf>, p.10.

⁴⁹ Raportul ICLEG, pp. 14-15

⁵⁰ Chapitre III: Des sociétés à responsabilité limitée. (Articles R223-1 à R223-36) - Légifrance (legifrance.gouv.fr).

⁵¹ Iberdrola, the first company to use blockchain to certify shareholdings in the General Shareholders' Meeting - Iberdrola

⁵² Raportul ICLEG, p. 15.

asociațiilor nerezidenți), precum și a obligației organelor de conducere a societății de a menționa în convocator, în cazul în care AGA va fi organizată exclusiv online sau hibrid, care este metoda de identificare a asociațiilor în vederea votării.

De asemenea, suplimentar față de soluția prevăzută la art. 125¹ alin.(2) lit. c) și art. 195¹ alin. (2) lit. c)⁵³ din *Legea nr. 31/1990* propuse a fi modificate, considerăm utilă includerea unei mențiuni în procesul-verbal al adunării cu privire la modalitatea de participare și votare a fiecărui asociat. Astfel, în cazul unor acțiuni în justiție împotriva hotărârii adunării generale, va fi foarte clară modalitatea în care a votat fiecare asociat.

Totodată, considerăm că sunt utile prevederile din *Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 62/2020 privind comunicarea votului prin corespondență: "Acționarii/Asociații comunică votul prin corespondență în modalitățile indicate în convocator, și anume prin scrisoare recomandată, servicii de poștă sau curier ori prin scrisoare transmisă pe cale electronică, având încorporată, atașată sau logic asociată semnătura electronică extinsă, astfel încât votul să fie primit de societate până la data ținerii ședinței. Prevederile art. 5 alin. (4) se aplică în mod corespunzător"*⁵⁴, respectiv asigurarea respectării votului secret: "*Dacă pe ordinea de zi a adunării generale a acționarilor se află aspecte care necesită vot secret conform art. 130 alin. (2) din Legea nr. 31/1990, republicată, cu modificările și completările ulterioare, organul statutar care are competența de a convoca adunarea generală va asigura ca votul acționarilor să fie exprimat prin mijloace care nu permit deconspirarea acestuia decât acelor persoane însărcinate cu numărarea și validarea voturilor în cadrul adunării*"⁵⁵.

Semnalăm și că, în contextul pandemic, pentru identificarea asociatului care își exprimă dreptul de vot prin corespondență electronică s-a optat pentru semnătura electronică extinsă, însă în condiții ce nu sunt circumscrise unei stări de urgență/alertă este necesar a se reflecta asupra standardului de siguranță ce trebuie aplicat.

Atât semnătura electronică calificată, cât și sigiliul electronic calificat pot fi emise pentru societăți de către prestatorii de servicii de încredere cu

⁵³ Dacă societatea o permite, acționarii/asociații pot participa la adunările generate online, prin mijloace electronice, cu respectarea următoarelor condiții: un sistem de vot prin corespondență, ori electronic, înaintea sau în cursul adunării generale, care să asigure identificarea acționarilor/asociațiilor, securitatea cominicării electronice, verificarea ulterioară a modului în care s-a votat și posibilitatea ca fiecare acționar/asociat prezent în cadrul adunării să își poată verifica votul exercitat.

⁵⁴ Art. 4 alin. (2) din *Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 62/2020*.

⁵⁵ Art. 3 alin. (3) din *Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 62/2020*.

statut de calificat înscrisi în Trusted List publicat la nivelul Comisiei Europene.

Pentru fiecare societate este necesar un singur sigiliu electronic calificat, care certifică datele persoanei juridice.

În prezent, pentru furnizarea semnăturilor și sigiliilor electronice calificate, se utilizează serviciile de încredere calificate emise în conformitate cu cerințele *Regulamentului (UE) 910/2014 al Parlamentului European și al Consiliului din 23 iulie 2014 privind identificarea electronică și serviciile de încredere pentru tranzacțiile electronice pe piața internă și de abrogare a Directivei 1999/93/CE*, servicii care sunt recunoscute în toate statele membre ale Uniunii Europene. Totodată, la art.25 alin. (2) din *Regulamentul (UE) nr. 910/2014*, este prevăzut că „o semnătură electronică are efectul juridic echivalent al unei semnături olografe”.

Prin intrarea în vigoare a *Regulamentului 910/2014*, semnăturile și sigiliile electronice bazate pe certificate calificate emise de către prestatorii de servicii de încredere cu statut de calificat, înscrisi în Trusted List publicat la nivelul Comisiei Europene, sunt valabile la nivelul statelor membre Uniunii Europene, deci și în România (art. 25, pct. 3 din *Regulamentul UE 910/2014*), indiferent de țara în care își are sediul prestatorul care a emis certificatul.

Lista completă a prestatorilor de servicii cu statut de calificat din statele membre ale Uniunii Europene, conform prevederilor *Regulamentului (UE) 910/2014* se regăsește la adresa: <http://eidas.ec.europa.eu/efda/tl-browser>.

13. Referitor la dreptul de a ataca în justiție hotărârea adunării generale a asociaților, precizăm că, în cadrul procesului de consultare publică cu privire la proiectul de ordonanță de urgență ce a devenit *Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 62/2020*, o structură asociativă a investitorilor pe piața de capital a transmis Ministerului Justiției mai multe propuneri de text, printre care prevederea expresă privind dreptul asociaților de a ataca hotărârea AGA ținută prin mijloace de comunicare la distanță pentru considerente legate de condițiile tehnice ce vizează asigurarea participării la AGA: "Art. 16 (1) Orice hotărâre a adunării adoptată fără asigurarea condițiilor pentru participarea efectivă a acționarilor sau a asociaților societății la adunare ori pentru exercitarea tuturor drepturilor acestora poate fi atacată în justiție de orice acționar al societății ale cărui drepturi au fost nerespectate. (2) Acționarul ale cărui drepturi au fost

nerespectate poate cere instanței, odată cu intentarea acțiunii în anulare a hotărârii pentru motivele prevăzute la alin. (1), suspendarea executării hotărârii atacate, pe cale de ordonanță președințială, fără a fi obligat la cauțiune. Art. 17- (1) Persoana care avea îndatorirea convocării și a organizării adunării generale a acționarilor sau a asociaților răspunde pentru neluarea măsurilor necesare asigurării participării efective a acționarilor sau asociaților la adunare și a exercitării tuturor drepturilor acestora. (2) În cazul anulării hotărârilor adunării sau al reconvocării adunării generale pentru neîndeplinirea condițiilor pentru participarea efectivă a acționarilor sau a asociaților la adunare ori a condițiilor pentru exercitarea tuturor drepturilor acestora, persoana răspunzătoare de neîndeplinirea culpabilă a condițiilor va suporta costurile reconvocării adunării și va repara prejudiciul cauzat societății, acționarilor sau asociaților."

Având în vedere contextul în care a fost elaborată *Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 62/2020* și a scopului urmărit, a garanțiilor pentru respectarea drepturilor asociaților pe care le prevedea aceasta, propunerea de text nu a fost preluată. Însă, ținând cont că intenția actuală este de a permanentiza posibilitatea de a organiza AGA în format exclusiv online sau hibrid, apreciem că sunt necesare anumite prevederi privind dreptul asociaților de a ataca în justiție hotărârea AGA care să reflecte echilibrul de putere dintre asociați și organele de conducere a societății. Astfel, propunerile de text redactate mai sus ar putea fi preluate, sub condiția expresă ca drepturile asociaților să nu fi fost respectate cu intenție sau din culpa gravă, nefiind întemeiată o acțiune dacă organele de conducere nu au îndeplinit respectivele cerințe din simplă neglijență⁵⁶. În acest sens, o modalitate de redactare alternativă ar putea fi instituirea regulii potrivit căreia hotărârile AGA organizate în format exclusiv online sau hibrid nu pot fi atacate pentru defecțiuni tehnice decât în cazul excepțional în care acestea au fost provocate cu intenție sau din culpa gravă a organelor de conducere a societății (alte state membre au prevăzut soluții similare - Austria și Germania, fiind inițiate demersuri pentru o reglementare în același sens în Italia)⁵⁷. Independent de soluția de reglementare aleasă,

⁵⁶ Soluție de inspirație germană (pct. 16 din legea DE). Reglementarea DE este însă mult mai strictă sunt prevăzute expres articolele a căror încălcare nu dă dreptul asociaților de a ataca hotărârea, cu excepția anumitor articole a căror încălcare dă dreptul acestora de a ataca hotărârea doar dacă organele de conducere a societății au acționat cu intenție sau gravă neglijență, în actul constitutiv putând fi prevăzute condiții mai stricte.

⁵⁷ Raportul ICLEG, p. 17.

apreciem că ar fi utilă prevederea expresă referitoare la introducerea unei mențiuni în procesul-verbal al adunării cu privire la eventuale probleme tehnice care au perturbat participarea la AGA sau procesul de votare⁵⁸.

14. În privința procesului-verbal al AGA desfășurate exclusiv online sau hibrid, considerăm că ar putea fi utilă includerea unor mențiuni specifice, cum ar fi: formatul desfășurării AGA și modul în care a participat fiecare asociat (în cazul unei adunări hibride), modalitatea aleasă pentru identificarea asociaților (inclusiv, dacă este cazul, existența confirmărilor pozițiilor autorizate ale intermediarilor⁵⁹), descrierea procesului de votare (inclusiv, dacă este cazul, cerințele menționate în tabelele 6 și 7 din anexa la *Regulamentul Comisiei 2018/1212*, anterior citat), eventualele probleme tehnice care au perturbat participarea la AGA sau procesul de votare.

15. Prin raportare la propunerile de modificare a art. 77 (societatea în nume colectiv) și a art. 90 (societatea în comandită simplă), în opinia noastră, acestea nu se impun, întrucât acestea sunt societăți de persoane, caracterizate prin încrederea reciprocă pe care o au asociații între ei (*intuitu personae*), așa încât aceștia pot oricum include în actul constitutiv prevederi referitoare la modalitatea de organizare și desfășurare a adunării generale a asociaților, fără necesitatea unei dispoziții legale exprese în acest sens aceste ipoteze sunt circumscrise libertății contractuale, care, în cazul societăților de persoane, este mult mai pregnantă, legea limitându-se la a aborda un număr foarte redus de aspecte, în special cele ce privesc protecția terților. De altfel, reglementarea actuală a acestor tipuri de societăți nu cuprinde reguli privind organizarea și desfășurarea AGA, ci, printre altele, anumite aspecte referitoare la un posibil conflict de interese între asociat și societate, întrebuintarea capitalului, a bunurilor sau a creditului societății, răspunderea asociatului.

16. Având în vedere că inițiativa legislativă vizează un aspect esențial în privința funcționării societăților, respectiv mecanismul de desfășurare a adunărilor generale ale asociaților, considerăm că este necesară o integrare armonioasă a soluțiilor propuse în structura *Legii nr. 31/1990*. În acest sens,

⁵⁸ În același sens, legea din Belgia: Art. 5:89: Le procès-verbal de l'assemblée générale mentionne les éventuels problèmes et incidents techniques qui ont empêché ou perturbé la participation par voie électronique à l'assemblée générale ou au vote. LOI WET (fgov.be)

⁵⁹ Astfel cum prevede art. 5 din *Regulamentul Comisiei 2018/1212*, anterior citat.

apreciem că ar fi necesară regândirea acestora, cu luarea în considerare a anumitor aspecte, precum:

- norma propusă pentru alin. (2¹) al art. 77 nu se încadrează în tematica articolului, acesta vizând desemnarea și revocarea administratorilor, mandatul pe care aceștia îl au etc.;

- observația de mai sus este aplicabilă și pentru modificarea propusă pentru art. 90, respectiv pentru art. 189, norma nefiind încadrată corespunzător;

- fiecare aspect ce ar trebui prevăzut în mod expres (e.g., modificarea actului constitutiv, convocarea AGA, drepturile asociaților) ar trebui integrate în mod corespunzător în articolele relevante din *Legea nr. 31/1990*.

III. Punctul de vedere al Guvernului

Parlamentul va decide cu privire la oportunitatea adoptării acestei inițiative legislative.

Ion MARCEL CIOLACU
PRIM-MINISTRU

Domnului senator Nicolae - Ionel CIUCĂ

Președintele Senatului